

ВІВЧАРСТВО

УДК 636.22/38

СТАН ТА НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ ВІВЧАРСТВА В УКРАЇНІ

**Ю. В. Вдовиченко, В. М. Іовенко, П. Г. Жарук,
Н. А. Кудрик, Л. В. Жарук**

ascitsr_priemnaya@ukr.net

Інститут тваринництва степових районів імені М. Ф. Іванова «Асканія-Нова» – Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства

вул. Соборна, 1, смт Асканія-Нова, Чаплинський р-н,
Херсонська обл., 75230, Україна

Дано характеристику сучасного стану вітчизняного та світового вівчарства. Показано, що чисельність овець в Україні за останні 25 років зменшилася до 743,9 тис. голів, або у 10 разів. Тільки за минулий рік втрачено 5,3% поголів'я. При цьому відбулися суттєві структурні зміни: поголів'я у сільськогосподарських підприємствах становить лише 190,2 тис. гол. (25,6%), інше заходиться у домашніх господарствах населення.

Стан вівчарства в нашій країні розглянуто на тлі світової фінансової кризи. Після глобальної кризи 2008-2009 років, яка призвела до незначного зниження поголів'я овець, починаючи з 2012 року відбулося його збільшення на 9%. У 2014 році в світі налічувалося 1209,9 млн овець, проти 1105,7 млн у 2012 році. Лідером серед країн є Китай з поголів'ям 202,2 млн з приростом за два роки на 10%. Продовжують зменшувати свої стада Нова Зеландія з 31,3 до 29,8 млн та Австралія з 74,7 до 72,6 млн, яка ще 25 років тому була світовим лідером з поголів'ям 170,3 млн голів.

Вітчизняними виробниками за останні 10 років експортовано 9,23 тис. живих овець на суму \$1002,8 тис., у т.ч. у 2015 році 907 голів. Баранини – 23,1 т по \$4,64 за 1 кг і виручено \$107,1 тис. Більше половини обсягів (12,4 т) реалізовано у 2015 році - по \$2,4 за 1 кг.

За цей період в Україну імпортовано 8,6 тис. овець на загальну суму \$1945,6 тис., в т.ч. у 2015 році 27 голів. Баранини закуплено 99,9 т. за ціною \$13,7 за 1 кг на суму \$1372,8 тис. Слід зазначити, що максимальна ціна на цю продукцію припадає на 2012 рік – \$19,2, у 2015 р. вона була дещо нижчою – \$17,2. Таким

чином, торгове сальдо від'ємне і становить \$2208,5 тис., або 57421,0 тис. гривень.

Викладено пріоритетні напрями розвитку галузі. Перспективним є виробництво ягнятини, баранини та молочних продуктів зі збереженням якісних характеристик вовнової, смушкової та хутрової сировини, а також створення в Україні м'ясного вівчарства.

Ключові слова: вівці, поголів'я, продуктивність в Україні та в світі.

STATE AND SCIENTIFIC SUPPORT of SHEEP BREEDING INDUSTRY in UKRAINE

**Yu. V. Vdovychenko, V. M. Iovenko, P. H. Zharuk,
N. A. Kudryk, L. V. Zharuk**
ascitsr_priemnaya@ukr.net

Ascania Nova Institute of Animal Breeding in the Steppe Regions
named after M. F. Ivanov - National Scientific Selection-Genetics Center
for Sheep Breeding

1, Soborna Street, Askania Nova, Chaplynka district,
Kherson region, 75230, Ukraine

The characteristic of the current state of the native and world sheep breeding is given in the article. The quantity of sheep in Ukraine for 25 years decreased to 743,9 thousand or in 10 times. Last year alone, it was lost 5.3% of the livestock. At the same time there have been significant structural changes: the livestock in agricultural enterprises is only 190,2 thousand heads (25,6%), the rest is in households of the population.

Status of sheep breeding in our country is considered against the backdrop of the global financial crisis. After the global crisis of 2008-2009, which led to a slight decrease in the number of sheep, occurred its increase by 9% since 2012. In 2014, there were 1209900000 sheep in the world, against 1105,7 million in 2012. The leader among the countries is China with livestock of 202.2 million. Chinese livestock of sheep increased during two years by 10%. New Zealand continues to reduce its herds from 31,3 to 29,8 million so as and Australia with 74,7 to 72,6 million heads. Australia was the world leader in livestock of sheep 25 years ago, this country had 170 300 000 heads of sheep.

Domestic producers have exported over the last 10 years 9230 live sheep for the amount of \$1002800, including 907 heads in 2015. It was

exported 23,1 tons of mutton and costs \$4,64 per 1 kg, and generated \$1071000. More than half the volume (12.4 t) have realized in 2015 - at \$2,4 per 1 kg.

During this period, Ukraine imported 8,6 thousand sheep, totaling \$1945600, including 27 animals in 2015. It was bought 99,9 tons of mutton at the price of \$13,7 per 1 kg in the amount of \$ 1372800 It should be noted that the maximum price for such products accounted for 2012 - \$19,2, in 2015 it was slightly less - \$17,2. Thus, the trade balance is negative and amounts to \$2208500 or 57421,000 UAH.

It sets out priority directions of development of the industry. Promising is the production of lamb meat, mutton and dairy products while preserving the qualitative characteristics of wool, astrakhan fur and raw materials, as well as the creation in Ukraine sheep breeding of meat productivity.

Keywords: sheep, livestock, productivity in Ukraine and in the world.

СОСТОЯНИЕ И НАУЧНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОТРАСЛИ ОВЦЕВОДСТВА В УКРАИНЕ

**Ю. В. Вдовиченко, В. Н. Иовенко, П. Г. Жарук,
Н. А. Кудрик, Л. В. Жарук**
ascitsr_priemnaya@ukr.net

Институт животноводства степных районов имени М. Ф. Иванова
«Аскания-Нова» – Национальный научный селекционно-
генетический центр по овцеводству
ул. Соборная, 1, пгт Аскания-Нова, Чаплинский р-н,
Херсонская обл., 75230, Украина

Дана характеристика современного состояния отечественного и мирового овцеводства. Численность овец в Украине за 25 лет уменьшилась до 743,9 тыс. голов, или в 10 раз. Только за прошлый год потеряно 5,3% поголовья. При этом произошли существенные структурные изменения: поголовье сельскохозяйственных предприятий насчитывает лишь 190,2 тыс. гол.(25,6%), остальное поголовье овец содержится в домашних хозяйствах населения.

Состояние овцеводства в нашей стране рассмотрено на фоне мирового финансового кризиса. После глобального кризиса 2008-2009 годов, который привел к незначительному снижению

поголовья овец, произошло его увеличение на 9%, начиная с 2012 года. В 2014 году в мире насчитывалось 1209,9 млн овец, против 1105,7 в 2012 году. Лидером среди стран является Китай с поголовьем 202,2 млн с приростом за два года на 10%. Продолжают уменьшать свои стада Новая Зеландия с 31,3 до 29,8 млн и Австралия с 74,7 до 72,6 млн гол., которая еще 25 лет назад была мировым лидером по поголовью – 170,3 млн голов.

Отечественными производителями за последние 10 лет экспортировано 9,23 тыс. живых овец на сумму \$1002,8 тыс., в т.ч. в 2015 году 907 голов. Баранины – 23,1 т по \$4,64 за 1 кг и выручено \$107,1 тыс. Более половины объемов (12,4 т) реализовано в 2015 году – по \$ 2,4 за 1 кг.

За этот период в Украину импортировано 8,6 тыс. овец на общую сумму \$ 1945,6 тыс., в т.ч. в 2015 году 27 голов. Баранины закуплено 99,9 т по цене \$ 13,7 за 1 кг на сумму \$ 1372,8 тыс. Следует отметить, что максимальная цена на эту продукцию приходится на 2012 год – \$ 19,2, в 2015 г. она была несколько ниже – \$ 17,2. Таким образом, торговое сальдо отрицательное и составляет \$ 2208,5 тыс., или 57421,0 тыс. гривен.

Изложены приоритетные направления развития отрасли. Перспективным является производство ягнятины, баранины и молочных продуктов с сохранением качественных характеристик шерстного, смушкового и мехового сырья, а также создание в Украине мясного овцеводства.

Ключевые слова: овцы, поголовье, продуктивность в Украине и в мире.

Вівчарство – підгалузь тваринництва, яка є джерелом надходження різноманітної продукції, такої як вовна, м'ясо, молоко, овчини, смушки, не кажучи вже про ланолін та кишки для парфумерної і фармакологічної промисловості, перебуває у кризовому стані вже майже чверть століття. Поголів'я овець за останні 25 років зменшилося до 743,9 тис. голів, або у 10 разів. Тільки за минулий рік втрачено 5,3% поголів'я. При цьому відбулися суттєві структурні зміни: поголів'я у сільськогосподарських підприємствах становить лише 190,2 тис. гол, або 25,6%, інше заходиться у домашніх господарствах населення. Як наслідок, рівень виробництва основних видів продукції, баранини і вовни, не забезпечує мінімальні норми споживання.

Склалася така ситуація, що в 11 регіонах (46%) чисельність овець не перевищує 10 тис. гол, тоді, як у 80-90-х роках минулого століття це було нормою для одного господарства (табл. 1).

За економічними показниками галузь найменш приваблива – рівень збитковості виробництва баранини в сільгосп підприємствах становить 52,2%, вовни – 75,1%.

Таблиця 1. поголів'я овець в Україні на 1 січня, тис.гол.

Регіон	Усі категорії господарств			Сільськогосподарські підприємства			Господарства населення		
	2015 рік	2016 рік	2016 у % до 2015 року	2015 рік	2016 рік	2016 у % до 2015 року	2015 рік	2016 рік	2016 у % до 2015 року
Україна	785,5	743,9	94,7	200,8	190,2	94,7	585,0	553,7	94,7
Вінницька	9,3	8,5	91,4	5,3	4,8	91,4	4,0	3,7	91,4
Волинська	8,6	8,6	100	0,8	0,8	100,0	7,8	7,8	100,0
Дніпропетровська	28,0	25,9	92,5	15,0	13,9	92,5	13,0	12,0	92,5
Донецька	34,5	27,9	80,9	11,6	9,4	80,9	22,9	18,5	80,9
Житомирська	9,1	9,2	101,1	4,4	4,4	101,1	4,7	4,8	101,1
Закарпатська	114,6	110,7	96,6	10,7	10,3	96,6	103,9	100,4	96,6
Запорізька	33,5	31,4	93,7	12,6	11,8	93,7	20,9	19,6	93,8
Івано-Франківська	9,3	9,2	98,9	2,3	2,3	98,9	7,0	6,9	98,9
Київська	8,0	8,6	107,5	4,5	4,8	107,5	3,5	3,8	107,5
Кіровоградська	13,2	12,5	94,7	6,1	5,8	94,7	7,1	6,7	94,7
Луганська	16,1	15	93,2	3,1	2,9	93,2	13,0	12,1	93,2
Львівська	8,7	8,6	98,9	3,8	3,8	98,9	4,9	4,8	98,8
Миколаївська	32,7	32,6	99,7	8,0	8,0	99,7	24,7	24,6	99,7
Одеська	293,9	276	93,9	51,9	48,7	93,9	241,9	227,3	94,0
Полтавська	16,0	16,8	105	8,5	8,9	105,0	7,5	7,9	105,0
Рівненська	5,9	5,2	88,1	1,6	1,4	88,1	4,3	3,8	88,1
Сумська	14,1	14,4	102,1	4,8	4,9	102,1	9,3	9,5	102,1
Тернопільська	1,7	1,7	100	0,5	0,5	100,0	1,2	1,2	100,0
Харківська	36,6	35,2	96,2	10,7	10,3	96,2	25,9	24,9	96,2
Херсонська	33,0	29,8	90,3	17,6	15,9	90,3	15,4	13,9	90,3
Хмельницька	5,9	5,8	98,3	3,7	3,6	98,3	2,2	2,2	98,3
Черкаська	8,2	7,2	87,8	4,6	4,0	87,8	3,6	3,2	87,8
Чернівецька	35,8	33,8	94,4	5,0	4,7	94,4	30,8	29,1	94,4
Чернігівська	9,2	9,3	101,1	3,7	3,7	101,1	5,5	5,6	101,1

Руйнівним фактором для галузі стали диспаритет цін на продукцію вівчарства та матеріали і засоби виробництва, що призвело

до значного здорожчання кормів, які в структурі витрат становлять 65-70%.

Стан вівчарства у нашій країні необхідно розглядати на тлі світової фінансової, а в Україні ще й соціально-економічної криз.

Після глобальної світової кризи 2008-2009 років, яка призвела до незначного зниження поголів'я овець, починаючи з 2012 року відбулося його збільшення на 9%. У 2014 році в світі налічувалося 1209,9 млн овець, проти 1105,7 млн у 2012 році. Лідером у списку вівчарських країн є Китай з поголів'ям 202,2 млн з приростом за два роки на 10%. Продовжують зменшувати свої стада Нова Зеландія з 31,3 до 29,8 млн та Австралія з 74,7 до 72,6 млн, яка ще 25 років тому була світовим лідером з поголів'ям 170,3 млн голів (табл. 2).

Таблиця 2. Чисельність поголів'я у провідних країнах світу та в Україні за даними FAO, млн.гол.

Країна	Рік			2014 у % до 2012 р.
	2012	2013	2014	
Світ, млн. гол.	1105,7	1131,9	1209,9	109,4
Китай	183,3	191,3	202,2	110,3
Австралія	74,7	75,5	72,6	97,2
Індія	65,1	63,8	63,0	96,8
Іран	50,2	50,2	50,2	100,0
Нова Зеландія	31,3	30,8	29,8	95,2
Великобританія	32,2	32,9	33,7	104,7
Франція	7,46	7,24	7,21	96,6
Україна*	1,09	1,07	1,06	97,2

Найбільші обсяги виробництва та чисельність овець в Азії – 559 млн. голів (рис. 1). В даний час на 100 жителів планети припадає 16 овець, в Україні цей показник становить 2 голови. Навіть в країнах Євросоюзу він перевищує світові показники і становить 19 гол., не кажучи вже про Нову Зеландію та Австралію з показниками відповідно 698 та 303 голови.

Рисунок 2 дає наглядне уявлення про стан галузі на різних континентах. Так, частка поголів'я, виробництво баранини та вовни у загальносвітових обсягах свідчить про рівень продуктивності та виробничий напір цієї підгалузі тваринництва.

В країнах Азії розміщено 45,4% від світового поголів'я та виробляється приблизно така ж частка продукції – баранини

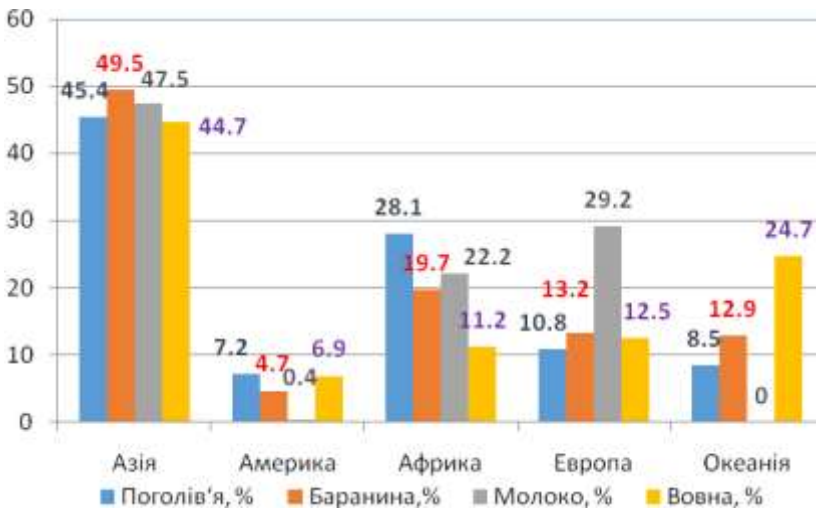

Рис. 1. Чисельність поголів'я та обсяги виробництва продукції вівчарства на різних континентах за даними FAO, %

Рис. 2. Питова вага континентів у світовій чисельності поголів'я овець та обсягах виробництва продукції за даними FAO, %

(49,5%), молока (47,5%), вовни (44,7%), тобто розвинуто всі напрями продуктивності. На американському континенті переважає вовново-м'ясний, африканському – молочно-м'ясний напрями при рівні продуктивності нижче світового. В Європі переважає молочний напрям продуктивності (29,9%) з рівнем м'ясної і вовнової продуктивності вище світового (відповідно 13,2 та 12,5% від світового виробництва) при частці поголів'я 10,8%. В Океанії вівчарство вовново-м'ясного напрямку продуктивності з рівнем продуктивності вище світового. При поголів'ї 8,5% виробляється 24,7% вовни та 12,9% баранини від загаль-носвітових обсягів.

Згідно з доповіддю Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (Food and Agriculture Organization of the United Nations - FAO) найближчим часом для глобального продовольчого ринку очікується відносний спокій [1]. Однак за прогнозами аналітиків скорочення поставок овець і баранини з Австралії і Нової Зеландії призведуть до зростання цін на світовому ринку баранини.

Сьогодні експорт продукції оцінюється мільярдами доларів, але доступний не багатьом країнам.

Аналіз світового експорту продукції вівчарства за 2014 рік [2] свідчить про наступне:

- експорт товарів групи «вовна, не піддана кардо- або гребечесанню» в 2014 році перевищив \$3,89 млрд. Найбільшими експортерами товарів цієї групи були Австралія (56% світового експорту), Нова Зеландія (16,1%), ПАР (6,73%), Великобританія (3,29%), Уругвай (2,75%), всього 84,9%;

- обсяг світового експорту товарів групи «баранина або козлятина, свіжа, охолоджена або заморожена» перевищив \$7,15 млрд. Найбільшими експортерами були Австралія (35% світового експорту), Нова Зеландія (35%), Великобританія (8,79%), Ірландія (3,69%), Іспанія (2,48%), всього 85,3%;

- експорт товарів групи «вівці живі» перевищив \$1,05 млрд. Найбільшими експортерами товарів цієї групи були Румунія (21% світового експорту), Австралія (20%), Йорданія (18,8%), Іспанія (11,1%), Угорщина (4,75%), всього 64,6%.

Аналіз динаміки експорту та імпорту продукції вівчарства нашою державою за 2006-2015 рр. свідчить, що вітчизняними виробниками за 10 років експортовано 9,23 тис. живих овець в середньому по \$108,6 на суму \$1002,8 тис., у т.ч. у 2015 р. – 907 голів. Баранини реалізовано 23,1 т по \$4,64 за 1 кг і виручено \$ 107,1 тис. Більше половини цих обсягів (12,4 т) реалізовано у 2015 р. по \$2,4 за 1 кг (табл. 3) [3].

За цей період в Україну імпортовано 8,6 тис. овець за ціною \$227 за 1 гол. на загальну суму \$1945,6 тис., у т.ч. у 2015 році 27

голів. Баранини закуплено 99,9 т. за ціною \$13,7 за 1 кг на суму \$1372,8 тис. Слід зазначити, що максимальна ціна на цю продукцію припадає на 2012 р – \$19,2, у 2015 р вона була дещо нижчою – \$17,2. Таким чином, торгове сальдо від'ємне і становить \$ 2208,5 тис, або 57421,0 тис. гривень. (табл. 4) [3].

На сьогодні найліквіднішою продукцією є ягнятина і баранина, попит на яку із року в рік зростає, а також продукція, вироблена з молока, що є основним джерелом фінансових надходжень. Саме це визначає той факт, що в умовах сучасного світового та вітчизняного ринку перспективним напрямом розвитку галузі визначено виробництво ягнятину, баранини та молочних продуктів зі збереженням якісних характеристик вовнової, смушкової та хутрової сировини.

При такому стані речей сьогодні на порядок денний постає питання селекційно-технологічного і організаційного забезпечення створення в Україні м'ясного вівчарства. Вирішення цієї проблеми потребує реалізації наступних заходів:

- створення чистопородних стад імпортованих овець та їх акліматизація до умов різних регіонів країни з метою використання для промислового схрещування;

- створення нових зональних типів м'ясного напрямку продуктивності із використанням для відтворювального схрещування імпортованих спеціалізованих м'ясних порід;

- вдосконалення існуючих в Україні м'ясо-вовнових порід і типів методом чистопородної селекції;

- здійснення комплексу селекційно-біотехнологічних прийомів підвищення багатоплідності вітчизняних популяцій м'ясних овець;

- запровадження індустріальних технологій виробництва баранини.

Нажаль, експорт не став джерелом фінансових надходжень для розвитку вівчарства через відсутність крупних господарств-виробників, здатних сформувати належні партії продукції. Тому вітчизняне вівчарство задовольняє якоюсь мірою лише потреби населення в основних видах продукції і не є повноцінним учасником ринку, як об'єкт бізнесу.

Займатися вівчарством можливо, якщо виробники будуть мати відношення до розподілу прибутку від реалізації кінцевої продукції. Для цього вони повинні мати необхідну інфраструктуру, а це доступно лише великим господарствам або виробничим об'єднанням, асоціаціям.

Настав час створення в областях великих промислових комплексів, які б забезпечили бараниною не тільки внутрішні потреби

Таблиця 3. Обсяги експорту та ціна баранини за даними Держкомстату за 2007-2015 рр.

Продукція	Рік									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Разом
Вівці живі, гол.	1	0	0	499	42	100	2652	5032	907	9233,0
Сума, тис. дол.	1,1	0	0	40	13,9	8,1	389,3	494,3	56,1	1002,8
Ціна 1 голови, дол.	1100	0	0	80	331	81	147	98,4	61,9	108,6
Баранина свіжа, охолоджена або заморожена, кг:	0	419	294	1214	1197	1465	855	5280	12360	23084,0
Сума, тис. дол.	0	5,8	3,4	12,6	10,2	15,9	10,3	19,2	29,7	107,1
Ціна 1 кг, дол.	0	13,8	12,6	10,4	8,5	10,9	12	3,64	2,4	4,64
Сума, тис. дол.	1,1	5,8	3,4	52,6	24,1	24	399,6	513,5	85,8	1109,9

Таблиця 4. Обсяги імпорту та ціна баранини за даними Держкомстату за 2006-2015 рр.

Продукція	Рік										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Разом
Вівці живі, гол.	765	2140	895	1526	300	746	1302	780	100	27	8581,0
Сума, тис. дол.	36	211,9	86,2	185,6	96,8	439	551,8	309,1	27,2	2,0	1945,6
Ціна 1 голови, дол.	47,1	99	96	122	323	588	424	396	272	74,1	226,7
Баранина свіжа, охолоджена або заморожена, кг:	-	218	16464	966	4184	4961	18632	39701	7831	6988	99945,0
Сума, тис. дол.	0	0,9	101,6	29,1	72	56,69	357,1	523,6	111,4	120,4	1372,8
Ціна 1 кг, дол.	0	4,1	6,2	30,1	17,2	11,4	19,2	13,2	14,02	17,2	13,7
Сума, тис. дол.	36	212,8	187,8	214,7	168,8	495,7	908,9	832,7	138,6	122,4	3318,4

регіону, але й провадили спільну діяльність щодо експорту, формуючи великі партії продукції та визначали графік потокового її виробництва. Отже, простір для інвестицій у вівчарство великий. Так, тільки для збільшення поголів'я овець в Україні на один мільйон голів необхідно 1,5-2,0 млрд. гривень довгострокових вкладень.

Нові агропромислові формування надають перевагу виробництву рослинної продукції. В той час в Україні є 5,7 млн. га землі, виведеної із сівозмін (обробітку), які можуть використовуватися вівцями, а також 2,5 млн. га сіножатей та 5,5 млн. га пасовищ, що є незадіяним резервом збільшення виробництва продовольчої та іншої продукції. Разом з тим, продуктивність наявних пасовищ внаслідок глобального потепління та зменшення опадів, стали малопродуктивними і не можуть тривалий період забезпечувати потреби овець. Тому головним стратегічним напрямом повинен стати перехід на промислову основу виробництва баранини та молочної продукції.

Інститут тваринництва степових районів імені М. Ф. Іванова «Асканія-Нова» – Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства упродовж тривалого періоду здійснює наукове забезпечення ведення галузі, тут створюють нові та вдосконалюють існуючі генотипи овець. В останні роки Інститутом розроблено та запропоновано виробництву ряд розробок:

- методологію ефективної оцінки племінних овець за комплексом молекулярно-генетичних маркерів, яка включає: типування за антигенними факторами шести генетичних систем груп крові та типами поліморфних білкових локусів; визначення структури порід, стад, ліній за молекулярно-генетичними маркерами; оцінку генетичних варіацій у досліджених групах на основі обліку кількості та різноманітності алелів і генотипів; оцінку рівня генетичної консолідації популяцій за імуногенетичними та біохімічними системами; визначення генетичної диференціації різних структурних внутрішньопорідних елементів; моніторинг динаміки генетичної інформації та мікроеволюційних змін під впливом специфіки селекційної роботи; генетична експертиза походження племінних тварин; спрямований відбір тварин з урахуванням їх імуно– та біохімічного статусу за комплексом поліморфних систем; програмований підбір батьківських пар за молекулярно-генетичними маркерами;

- методологію оцінки племінної цінності тварин та визначення генетичних змін в популяціях овець різних напрямів продуктивності-півдня України, яка включає: методику оцінки баранів за якістю потомства; методику оцінки генетичних змін в популяціях овець різ-

них напрямів продуктивності; лінійну модель оцінки племінної цінності овець за комплексом селекційних ознак;

- спосіб корекції спермопродуктивності баранів-плідників в анестральний період на основі застосування тканинного препарату з овечої плаценти, який покращує стійкість сперми до охолодження до субнульових температур та наступного заморожування; розроблено двоетапну схему розведення та ефективні розбавлювачі сперми баранів-плідників для кріоконсервації сперми у пайєтах, які сприяють збереженню активності сперміїв;

- технологічний спосіб підвищення якості овечого молока, що базується на використанні полину австрійського (*Artemisia austriaca*) або роману руського (*Anthemis ruthenica*) та застосуванні машинного доїння овець;

- схему технологічного модуля для машинного доїння вівцематок і переробки молока у розсільні формовані сири, яка включає: новостворену установку для доїння овець лінійного типу; накопичувач для тимчасового утримання овець з технологічними параметрами і вимогами; технологічне устаткування для переробки щоденно отриманого молока;

- агротехнічні прийоми створення агроценозів для виробництва і заготівлі соковитих, грубих і концентрованих кормів за рахунок включення до складу травостоїв посухостійких кормових культур та багаторічних трав степового екотипу;

- метод підвищення біотрансформації кормів шляхом оптимізації ліпідного живлення овець, суть якого полягає у збільшенні рівня сирого жиру та лінолевої кислоти до 3,8 та 1,2% у сухій речовині раціону за рахунок включення ліпідних кормових добавок до складу комбікорму для годівлі вівцематок в період лактації та ремонтних ярок;

- метод підвищення біоконверсії корму у продукцію вівчарства, суть якого полягає у використанні уточнених норм біогенних мінеральних елементів (сірки, цинку, кобальту, йоду) у раціонах молодняку овець на відгодівлі;

- метод підвищення трансформації кормів у продукцію вівчарства, який ґрунтується на корекції вмісту незамінних амінокислот лізину та метіоніну з цистіном у раціонах вівцематок в період лактації та ягнят в період підсису.

Використання зазначених розробок прискорить процес відродження вітчизняного вівчарства.

Таким чином, в результаті аналізу світового та вітчизняного вівчарства можна зробити наступні **ВИСНОВКИ**:

- кризовий стан вівчарства обумовлено низкою факторів як світового масштабу, так і внутрішніми соціально-економічними умовами;

- у світовому вівчарстві головним напрямом є виробництво баранини та молочної продукції;

- подальший розвиток вітчизняного вівчарства залежить від створення умов для промислового виробництва ягнятини та молоді баранини, будівництва сучасних вівцеферм та відгодівельних майданчиків;

- поряд з поліпшенням овець вітчизняних порід необхідний імпорт генотипів м'ясного та молочного напрямів продуктивності з Європи і створення власних репродукторів для їх розмноження та акліматизації;

- надання державної підтримки племінному вівчарству з метою його збереження і подальшого розвитку та сприяння експорту продукції;

- створення умов для залучення власних та іноземних інвесторів з метою виробництва експортоорієнтованої ягнятини та баранини.

Список використаної літератури

1. Food outlook // Food and Agriculture Organization of the United Nations October 2015. URL: <http://www.fao.org/3/a-i5003e.pdf>

2. <http://data.trendeconomy.ru/commodities/Export/0204?period=2012,2013,2014,2015>

3. <http://www.ukrstat.gov.ua/>